

Gij moet niet meenen dat ik schelm off dieff ben !

Maar deze man, die zei dat hij tot decadentie was gekomen, moest toch hangen.

Bron: Geheugen van Nederland – Nederlandse Rechtsgeschiedenis van het Gevangenis­museum

©John van Erve - Nieuwegein

Gij moet niet meenen dat ik schelm off dieff ben !¹

Omstreeks Kerstmis van het jaar 1718 was de ketelboeter Cristoffel Vincken naar het huis van de weduwe Jan Romeijns op 't Heiken in Tilburg geweest. Hij had haar de ketel gebracht die zij met hem had geruild.

Toen hij langs het huis van Jan Gerit Peters (alias Jan Gort)^a liep werd hij door diens vrouw naar binnen geroepen. Jan Gort was herbergier op 't Heiken. Zij vroeg Vincken of hij niet een oude ketel wilde kopen. Vincken had daar wel oren naar. Vincken moest dan maar de volgende dag terug komen. Er zou dan een man bij haar zijn die om geld verlegen zat en deze ketel uit armoede moest verkopen. Toen deze afspraak werd gemaakt zat er een voor hem onbekende man bij het vuur. Met het gesprek bemoeide deze zich niet.

De volgende dag is Vincken weer naar het huis van Jan Gort gegaan. Toen hij binnen kwam, zat diezelfde man weer bij het vuur. Toen Vincken aan de vrouw van Jan Gort vroeg waar de ketel was zei zij tegen de onbekende man bij het vuur: *"Sa, wijst den man den ketel nu"*. De man stond op en vroeg Vincken om met hem mee te gaan. De mannen verlieten het huis door de achterdeur en gingen naar de schuur. Daar lag omgekeerd een grote koperen ketel met een inhoud van wel zestig kannen. Vincken bekeek de ketel en vroeg aan de man waar hij die ketel vandaan had. De man zei daarop: *"Gij moet niet meenen dat ik schelm off dieff ben, maer ik ben een eerlijk man en een inwoonder van Bocxtel, en een principael brouwer en herbergier daer geweest, Maer het is met mijn verlopen en ik heb desen ketel wel twee jaer te huer gedaen, voor tien stuijvers 'sjaers, ende kreeg daer niet van en daerom wil ik hem verkopen, Ik heb daer ook nog bed en toebehoorte leggen, soo dat u wel kant sien dat ik een eerlijk man ben."*

Vincken besloot de ketel van de man kopen. Hij vroeg hem de ketel in het huis te brengen, zodat er getuigen bij de koop aanwezig waren. Jan Gort, zijn vrouw en hun werklieden waren in het huis toen de koop tussen beide mannen werd gesloten. Even later kwam daar Adriana Anthony Claessen, de vrouw van Toon de Cocq, ook nog bij. Vincken kocht de ketel *met de pont voor oud koper*. Er was namelijk met rode koperen nagels een grote lap op de ketel geklonken. Ook een stukje van de band was met twee rode koperen nagels vastgeklonken.

In de keuken bij Jan Gort brak Christoffel Vincken de ketel uit de band, waarna deze op de weegschaal van Jan Gort werd gewogen. De koop werd beklonken door het als wijnkoop drinken van een alcoholische versnapering.

Met zijn zojuist verworven ketel ging Vincken op weg naar huis. De vrouw van Toon de Cocq liep zover met hem mee. Onderweg vroeg Vincken aan de vrouw wat dat voor een man was van wie hij die ketel had gekocht. Hij had zo het idee dat zij hem wel kende. De vrouw vroeg Vincken met haar mee naar haar huis te gaan. Daar zou hem uit de doeken doen hoe het volgens haar met die ketel zat.

In het huis van Toon de Cocq waren ook nog Adam van Heijst en twee andere onbekende mannen. Gezamenlijk gingen zij naar de tuin achter het huis, waar een hoop boekweitstro lag. De vrouw wees in die hoop een holte aan ter grootte van de ketel die Vincken even tevoren had gekocht. De vrouw zei, dat zij vermoedde dat de man in het huis van Jan Gort die ketel daar verborgen heeft gehad. Die man was Marten van der Meijs^b, die ook wel Balckman genoemd werd. Hij kwam volgens de vrouw wel vaker achter haar huis.

^a In dit hoofdstuk wordt hij verder aangeduid als Jan Gort.

^b In het archief van het dorpsbestuur van Boxtel stond hij in 1704 vermeld als *coopbrouwer in den Vergulden Leeuw* (BHIC) Boxtel Toeg.nr.1791, inv.nr.B8. Zijn naam werd daar geschreven als Martinus van Mijs.

Vincken schrok daar erg van en riep uit: "*Dat sal waerlijk eenen gestoolen ketel wesen, Ik sal hem aanstonts 't geld wederom doen geven*". Adam van Heijst raadde hem dat echter af. Volgens hem kon Vincken nooit bewijzen dat de ketel gestolen was. Hij bood aan te zullen getuigen als er eventuele problemen van kwamen.

Cristoffel Vincken pakte daarop zijn ketel en ging ermee naar huis. In de akkers tussen de Kerk en de Veldhoven kwam hij Jan Gort tegen. Deze droeg een stuk wollen lakense stof op het hoofd. De boze Vincken zei daar tegen Gort: "*Gij doet als een schelm dat gijluig mijn in huijs roept om gestolen goet te kopen, want ik begin vastelijk te geloven dat het eenen gestolen ketel is*". Ook vertelde Vincken hem over de holte in de hoop boekweitstro achter het huis van Toon de Cocq. Jan Gort zei toen tegen Vincken, dat het niet best was om de man te zijn van een vrouw die de baas is. Vincken gaf Gort te kennen dat hij nooit meer iets bij hem wilde kopen omdat hij vond dat zij niet deugden.

Medio mei 1719 kwamen er twee mannen aan het huis van Vincken, die zeiden bij de Hogevonder in Boxtel te wonen. Zij vroegen of hij de bewuste koperen ketel nog in zijn bezit had. Het koper van de ketel had Vincken inmiddels verkocht, maar de band en het hengsel had hij nog. Hij legde de beide mannen uit hoe de ketel met rode koperen nagels gerepareerd was geweest en dat er ook nog twee rode koperen nagels in de band waren geklonken. Uit deze beschrijving konden de mannen uit Boxtel opmaken, dat het zo goed als zeker om hun ketel ging. En toen Vincken hen de band en het hengsel liet zien, wisten zij het zeker. Volgens hen was De ketel zou op Sint Thomasdag^c van het jaar 1718 bij hen zijn gestolen.

Omstreeks het begin van het jaar 1719 was Peter van Enschoot uit Goirle in de herberg van Jan Gort aan 't Heiken. Martinus van der Meijs was daar ook. Van der Meijs bood Van Enschoot daar een bed, een hoofdpeluw, een kussen en een groene deken te koop aan. Van der Meijs nam Van Enschoot mee naar de oude schuur en liet hem dit bed met toebehoren zien. Van Enschoot vertrouwde het zaakje waarschijnlijk niet helemaal en vroeg hoe Van der Meijs aan dat bed was gekomen. Van der Meijs zei dat het zijn eigen bed was, wat hij vanuit Boxtel met zijn *beddecoets*^d had meegebracht. De koop tussen Van der Meijs en Van Enschoot ging op dat moment niet door.

Toen Van Enschoot een week of twee later weer in de herberg van Jan Gort kwam was Van der Meijs daar ook weer. Van der Meijs bood Van Enschoot opnieuw het bed met toebehoren te koop aan. Van Enschoot heeft het die dag voor achttien gulden van Van der Meijs gekocht. Jan Gort en zijn vrouw en een in Brabant wonende drappier genaamd Peter, waren bij de transactie aanwezig. De koop werd beklonken met een wijnkoop van vier stuivers jenever. Diezelfde avond nog werden het bed en beddengoed door Van der Meijs en drappier Peter bij Van Enschoot in Goirle thuis gebracht.

Tussen Allerheiligen en Kerstmis 1718 reed Elisabeth Jan van Vechel met haar kar en paard vanuit 's-Hertogenbosch naar Tilburg. Zij was de vrouw van voerman Jan Aert van Gorp. Toen zij bij de schutsboom van Helvoirt aankwam, stond daar Martinus van der Meijs. Hij vroeg haar of hij de *maalzak*, die hij op zijn rug droeg, op de kar mocht leggen. Die zak, waarin wol zat, woog volgens haar wel dertig of veertig pond. Van Vechel heeft die zak voor hem mee genomen naar Tilburg. Voor het huis van Jacobus Blomjous heeft Van der Meijs die zak weer van de kar af gehaald en op zijn rug genomen. Onderweg had Elisabeth van Vechel al wel vernomen, dat er in Vught wol was gestolen.

Martinus van der Meijs was in de maand januari of februari 1719 weer bij Van Enschoot aan huis gekomen. Deze keer had hij een staal Spaanse wol bij zich, die hij te koop aanbood. Van der Meijs

^c 21 december

^d Een niet-ingebouwd bed dat in een hoek van de kamer werd geplaatst en twee gesloten achterwanden had.

zei dat hij meerdere stalen van die wol had. Van Enschoot zei echter dat hij geen wol wilde hebben. Daarop is Van der Meijs vertrokken en heeft Van Enschoot hem ook niet meer terug gezien.

Bartholomeus van Hulsten uit Moergestel beklagde zich bij de drossaard en schepenen erover, dat in de nacht van 28 april 1719 bij hem een koeiketel^e, een handketel, een nieuwe huid voor zijn kar en een grote tinnen kom waren gestolen. Bij de goot van zijn huis was een ruit uit het raam gebroken. Dit raam en de deur trof hij openstaand aan.

Op 2 mei 1719 kwam Martinus van der Meijs aan het huis van de ketelboeter Herman Drabben. Hij bood Drabben een koeiketel te koop aan en zei daarbij: *"Ick ben een man dien tot decadentie gecomen is, ende heb tot Bocxtel gewoont."* Drabben kocht de koeiketel van Van der Meijs voor twaalf gulden. Hendrik Maas, de knecht van Peter van Erven, was daar getuige van.

Van der Meijs bood Drabben ook nog een keteltje met een inhoud van ongeveer 3 emmers aan. Maar dat keteltje had Van der Meijs op dat moment niet bij zich.

Op vrijdag 5 mei 1719 is Van Hulsten naar het huis van Herman Drabben aan 't Goirken in Tilburg gegaan. Daar trof hij de bij hem gestolen koeiketel aan. Hij vertelde tegen Drabben dat deze ketel ongeveer een week daarvoor bij hem gestolen was. De ketelboeter zei tegen Van Hulsten, dat hij die koeiketel voor twaalf gulden had gekocht van ene Marten van der Meijs. Deze zou volgens hem logeren bij Toon de Cocq of bij Jan Gerit Peters (alias Jan Gort).

Van Hulsten ging dus maar eens kijken bij Jan Gort. En zo waar zag hij daar in de goot van diens huis zijn tinnen kom staan. Marten van der Meijs was er op dat moment niet.

Een week later was Van Hulsten weer naar het huis van Jan Gort gegaan. Hij vroeg hem of hij die kom nog had. Jan Gort zei dat er bij hem nooit een andere kom had gestaan, dan degene die in de goot van zijn huis stond. Gort zei echter dat die kom niet van hem was.

Enkele dagen later, werd er tussen één en twee uur in de nacht bij Van Hulsten aan de deur geklopt. Daarbij werd er geroepen: *"Van Hulsten staat eens op, Van der Meijs is hier die moet u eens spreken."* Maar Van Hulsten riep terug: *"Die mijn wild spreken, moet met den dagh komen"*, en hij bleef lekker in bed liggen.

In het begin van de maand mei 1719 ging kleermaker Jan Veltschaer, op verzoek van Martinus van der Meijs, naar het huis van Jan Gort. Van der Meijs liet hem een lap linnen laken van ongeveer vijf en een halve el zien en verzocht de kleermaker daaruit een kiel voor hem te maken. Veltschaer heeft die kiel gemaakt en Van der Meijs kwam diezelfde middag al om de kiel te passen. Van der Meijs bracht toen een wat kleiner lapje laken als het vorige mee en vroeg aan Veltschaer om daarvan een broek voor hem te maken. Ook dat heeft Veltschaer voor hem gedaan.²

^e Koperen ketel van dertig of veertig emmers inhoud, waarin de boer kaf met wat graan en rapen kookte voor het rundvee.

Het strafproces tegen Martinus van der Meijs.

In de namiddag van 8 juni 1719 lukte het *de jongens*^f om Martinus van der Meijs (alias Balckman) in de kraag te vatten. Omdat er tegen hem nog geen *decreet van apprehensie* was verleend, werd hij zolang in het huis van vorster Pieter Mastenbroek in *civiele gijzeling* gesteld. Drossaard Adriaen Bernage verzocht meteen aan de schepenen om Van der Meijs in *strickter detentie* te brengen. De schepenen verleenden het verzochte decreet op 9 juni 1719.³ In zijn verblijf in het huis van vorster Mastenbroek werden een touw, een ploegijzer en een vijl aangetroffen.

In een extraordinaire vergadering werd Van der Meijs voor de volledige schepenbank aan een eerste verhoor onderworpen. Hij verklaarde dat hij 56 jaar oud was en in Boxtel geboren te zijn. Zijn vrouw zou nog in Boxtel in het huis "De Vergulde Leeuw" wonen. Omdat hij en zijn vrouw niet zo goed meer met elkaar overweg konden is hij ongeveer drie jaar geleden bij haar weg gegaan. Sindsdien heeft hij als een vagebond geleefd en had hij geen vaste woonplaats. Vrijdag 2 juni 1719

Bron: Heemkunde Boxtel (fotonr.02134)

was hij nog bij zijn vrouw langs geweest en had hij van haar een *Alingen gulden* gekregen.

Martinus van der Meijs noemde in zijn verklaring het huis "De Vergulde Leeuw". In Boxtel stond het ook bekend als "De Gulde Leeuw". Op de foto staat de Rechterstraat afgebeeld. "De Gouden Leeuw" staat op deze foto aan de linkerkant van de straat en rechts van het huis met de puntgevel.

Van der Meijs verklaarde te kunnen brouwen en ook goed te kunnen schaliedekken.⁹ Dat laatste had hij echter al in geen vier jaar meer gedaan, omdat hij niet zo goed kon klimmen. Anderhalf jaar geleden had hij nog gebrouwen bij Jan Moonen in Diessen.

Hij verklaarde verder, dat hij dikwijls in Tilburg heeft gelogeed bij Anthonij de Cocq en ook bij Jan Peters (alias Jan Gort) op 't Heiken. Bij deze laatste sliep hij bij diens zoon. Bij Toon de Cocq en Jan Gort had hij minstens dertig keer gelogeed en bij hen had hij zijn geld opgemaakt aan verteringen.

De hele zomer van 1718 zou hij in Tilburg gewerkt hebben. Bij Peter Mutsaerts had hij koren gemaaid en ook werkte hij bij Toon de Cocq en Jan Gort. Bij deze laatste had hij ondermeer het varkenskot uitgemest.

Toen de schepenen hem gericht vroegen naar de koeiketel, de kleine ketel, de karhuif, de tinnen kom en naar kleding en wol ontkende Van der Meijs in alle toonaarden dergelijke goederen in Tilburg verkocht te hebben. Ook toen hij in de vergadering geconfronteerd werd met Herman Drabben en Hendrik Maas bleef hij ontkennen. Hendrik Maas verklaarde hij zelfs niet te kennen.⁴

Drossaard Adriaen Bernage droeg op 30 juni 1719 zijn *ticht ende aenspraecke crimineel* aan de schepenen over. Hij vond dat de gedetineerde een slecht leven had geleid en een slecht gedrag vertoonde. Hij stelde vast dat Van der Meijs bij Bartel van Hulten in Moergestel *huijsbraecke of*

^f de vorsters

^g leidekken

gelaesbraecke had gepleegd en daar de ketels, een karhuif en een tinnen kom had gestolen. Ook stelde hij vast, dat Van der Meijs in Boxtel nog een koeiketel had gestolen. Ten slotte legde Bernage hem ten laste, dat hij een bed met toebehoren had verkocht, terwijl deze goederen volgens de drossaard zeer waarschijnlijk ook van diefstal afkomstig zouden zijn. In zijn conclusie stelde de drossaard, dat Van der Meijs zodanig aan lijf en goederen moest worden gestraft als de schepenen het meest gepast zouden vinden.⁵

De drossaard verzocht dat de gedetineerde *pede legato^h articulatum* op deze *ticht ende aenspraeck crimineel* moest antwoorden. En in het geval dat hij zou ontkennen, zou hij volgens de drossaard *ter scherper examen ende tortuer* gebracht moeten worden.

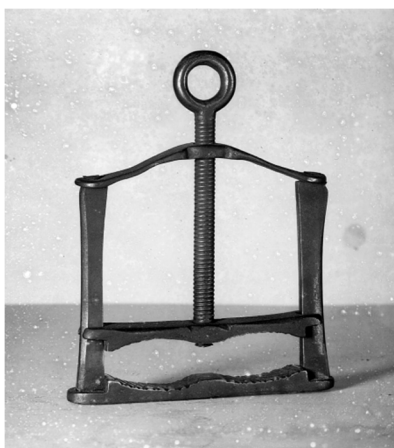
Zoals te verwachten was ontkende Van der Meijs al hetgeen hem ten laste werd gelegd. Ook op aanvullende vragen ontkende hij in alle toonaarden. Toen hem daar nog eens naar gevraagd werd bleef hij bij zijn antwoorden, die hij op de *ticht ende aenspraecke crimineel* had gegeven, volhardden. Ook volhardde hij bij zijn antwoorden die hij bij het eerste verhoor had gegeven.

Omdat de gedaagde Van der Meijs een ontkennende verklaring had afgelegd en daarbij ook nog bleef volhardden vroeg de drossaard hem dan maar naar de tortuur te brengen.

De schepenen besloten echter dat Martinus Van der Meijs in de *gespannen vierschaarⁱ* zou worden gebracht om nog eens ondervraagd te worden. De drossaard werd daarbij verzocht nadere bewijzen aan te leveren over hetgeen hij in zijn *ticht ende aenspraecke crimineel* had gesteld.

Het nadere verhoor werd op 4 juli 1719 afgenomen. De drossaard overlegde nog een nadere verklaring van Peter van Enschot, Jan Veltschaer en Elisabeth van Vechel. In die verklaringen werd nog eens ingegaan op hun eerdere verklaringen. Alle stukken werden nog eens stuk voor stuk aan Van der Meijs voorgelezen. Maar ook nu ontkende hij alle betrokkenheid bij hetgeen hem ten laste werd gelegd. Om die reden werd Martinus van der Meijs op last van de schepenen op 8 juli 1719 *ter scherper examinatie ende torture* gebracht.

Voordat de scherprechter met zijn werk begon, werd Van der Meijs nogmaals ondervraagd. Hem werd dus de gelegenheid geboden om, door alsnog een bekennende verklaring af te leggen, aan de tortuur te ontkomen. Of de aanwezigheid van de scherprechter met zijn instrumenten de doorslag heeft gegeven is niet bekend, maar de verkoop van de koeiketel aan Herman Drabben was het enige wat hij nu wel bekende.

Hoewel de manier van tortuur niet werd vermeld, zou het aandraaien van de *duimschroeven* tot de mogelijkheden hebben behoord. Vaak werd bij het *scherper examen* met dit presssiemiddel begonnen en kon het niveau van de tortuur zo nodig worden verhoogd.

Hoe dan ook, Van der Meijs bekende onder tortuur dat hij de koeiketel, de kleine ketel, de karhuif en de tinnen kom bij Van Hulten in Moergestel had gestolen. Hij had daarvoor in de nacht een ruit uit een venster gehaald en de deur bij de goot opengemaakt.

Omdat Van der Meijs aangaf een volledige bekentenis te willen afleggen werd de tortuur door de scherprechter verlicht. Hij bekende de grote ketel aan Herman Drabben had verkocht. De kleine ketel en de tinnen kom had hij naar het huis van Jan Gort gebracht. In plaats van daarvoor geld te krijgen, heeft hij bij Jan Gort en zijn vrouw meermalen gratis gedronken. Van de gestolen karhuif had hij een kiel en een

^h met de voeten geboeid

ⁱ De naam vierschaar komt van de vier "geschoren" (gespannen) touwen waar binnen de rechtspraak plaatsvond.

broek laten maken. De vrouw van Jan Gort speelde een dubieuze rol. Zij wist namelijk van de diefstal van deze goederen af omdat Van der Meijs dat zelf tegen haar had verteld. Verder werd door hem verklaard, dat niet hij maar zijn broer 's nachts bij Van Hulten aan het huis was geweest om met hem te spreken. Waarover dat gesprek had moeten gaan werd in de stukken niet vermeld.

Van der Meijs gaf toe, dat hij een grote ketel aan Cristoffel Vincken had verkocht. Die ketel had hij op een nacht gestolen bij ene Jan van Roij, die aan de Hogevoender in Boxmeer woonde. Die ketel had daar bij de *pluckselkuij*^j gestaan. De gestolen ketel had hij achter het huis van Toon de Cocq in een berg stro verstoppt.

Het bed met toebehoren, dat Van der Meijs aan Peter van Enschoot uit Goirle had verkocht, was door hem op een nacht gestolen bij ene Ancem van den Wijngaart uit Boxtel. Hij was daar voor door een raam van diens woning naar binnen geklommen.

Enkele dagen voor Pinksteren van het jaar 1719 had hij op een nacht hij bij de burgemeester van Moergestel twee baantjes nieuw linnen laken gestolen. Hij had die baantjes linnen onder de dakspanten van het huis door getrokken. Het linnen laken verkocht hij bij de Sint Teuniskapel in 's-Hertogenbosch.

De wol, die op de kar van voerman Jan van Gorp voor hem naar Tilburg werd vervoerd, had hij op een nacht vanaf een kar in Vught gestolen. Die kar stond voor de deur van "De drie Zwaantjes" in Vught. De gestolen wol had hij verborgen in een hok achter het huis van Jan Gort. Later verstopte hij de wol achter het huis van Toon de Cocq. De wol werd later door hem te koop aangeboden aan Peter van Enschoot uit Goirle, maar uiteindelijk voor twaalf stuivers per pond verkocht aan Johan Soffaers uit Tilburg.

Op een nacht heeft hij van de stal van ene Theodorus la Vigne in Boxtel enkele dakpannen gehaald. Door de ontstane opening was hij die stal binnen geklommen en heeft hij er een lap leer gestolen. Het leer verkocht hij aan ene Van der Burgt.

Ten slotte verklaarde hij nog dat toen hij gevangen zat, hij de nachtroeper zo ver kreeg dat hij de vrouw van Jan Gort ging vragen of zij bij het raam van het *gevangenhuijs* wilde komen. Binnen een half uur was zij daar. Hij vroeg haar of zij iemand kon vinden, die hem in de nacht een touw, een ploegijzer en een vijl wilde komen brengen. Met die hulpmiddelen was Van der Meijs van plan om te ontsnappen. De vrouw zei tegen hem dat zij zou zien wat zij kon doen. Drie of vier nachten later werden het touw, het ijzer en de vijl door een onbekende door het raam naar binnen geduwd.

De gevangen Van der Meijs werd hierna vrij van de tortuur en vrij van boeien zijn hiervoor afgelegde verklaring, voor de gehele schepensbank, woordelijk voorgelezen. Hij volhardde in deze laatste afgelegde verklaring. In zijn laatste woord verzocht Van der Meijs een genadige straf.⁶

Nu de zaak rond en het dossier was samengesteld, verzocht de drossaard de schepenen om vonnis te wijzen. Maar eerst wilden de schepenen bij twee onpartijdige rechtsgeleerden advies inwinnen.⁷

Na bestudering van het uitgebrachte advies wees de volledige schepensbank van Tilburg en Goirle vonnis. Wegens de door Marinus van de Meijs begane inbraken en diefstallen moest hij worden gebracht naar de plaats waar normaal gesproken de executies werden voltrokken. Als voorbeeld en afschrik voor anderen moest hij daar door de *meester van den scherpen geregte* met de koorde worden gestraft dat de dood erop volgde. Daarnaast werd hij veroordeeld tot het betalen van de proceskosten.

Het vonnis werd in het *dorpshuijs*^k uitgesproken op 17 juli 1719, waarna diezelfde dag nog Martinus van der Meijs zijn straf op de Heuvel onderging en daar in aanwezigheid van de vijf Tilburgse schepenen werd opgehangen.⁸

^j Een kuil waarin het groenvoer voor het vee werd gewassen.

^k Het *dorpshuijs* werd later *raedhuis* genoemd en was gevestigd in de Grote Kerk (Heikese kerk).

Bronnen.

¹ (RAT) Tilburg en Goirle Toegangsnr.14 – inv.nr.252

² (RAT) Tilburg en Goirle Toegangsnr.14 – inv.nr.252, genummerde bijlagen 3 t/m 9 van de ticht en aanspraak crimineel, letter B.

³ (RAT) Tilburg en Goirle Toegangsnr.14 – inv.nr.252, genummerde bijlage 2 van de ticht en aanspraak crimineel, letter B.

⁴ (RAT) Tilburg en Goirle Toegangsnr.14 – inv.nr.252, genummerde bijlage 1 van de ticht en aanspraak crimineel, letter B.

⁵ (RAT) Tilburg en Goirle Toegangsnr.14 – inv.nr.252, ticht en aanspraak crimineel, letter B.

⁶ (RAT) Tilburg en Goirle Toegangsnr.14 – inv.nr.252, actens en notulen judicieel, letter D.

⁷ (RAT) Tilburg en Goirle Toegangsnr.14 – inv.nr.11, f.112v (12-7-1719)

⁸ (RAT) Tilburg en Goirle Toegangsnr.14 – inv.nr.11, f.113r (15-7-1719)

Met dank aan Heemkunde Boxtel !

Afbeeldingen:

Ketelboeter: Rijksmuseum Amsterdam

Wol: Wikipedia

Duimschroeven: Rijksdienst Cultureel Erfgoed